

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 310/2020-6

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 23. júna 2020 prerokoval vyhlásenie sudcu Ústavného súdu Slovenskej republiky Ivana Fiačana o jeho zaujatosti v konaní vo veci ústavnej sťažnosti [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom JUDr. Jiřím Martausom, 1. mája 113/19, Liptovský Mikuláš, vedenej Ústavným súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. III. ÚS 129/2020 a takto

r o z h o d o l :

Sudca III. senátu Ústavného súdu Slovenskej republiky Ivan Fiačan nie je vylúčený z konania a rozhodovania vo veci vedenej na Ústavnom súde Slovenskej republiky pod sp. zn. III. ÚS 129/2020.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Skutkový stav a oznámenie možných dôvodov vylúčenia

1. Sudca III. senátu Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) Ivan Fiačan listom z 3. júna 2020 v súlade s § 50 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení

zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) vyhlásil podpredsedovi ústavného súdu svoju zaujatosť vo veci sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. Jiřím Martausom, 1. mája 113/19, Liptovský Mikuláš (ďalej aj „právny zástupca“), vedenej ústavným súdom pod sp. zn. III. ÚS 129/2020. Sudca ústavného súdu Ivan Fiačan v prvom rade uviedol, že sťažovateľa a ani jeho trestnú vec vedenú pred všeobecnými súdmi nepozná, teda k sťažovateľovi a jeho veci nemá žiaden pomer. Pozná však právneho zástupcu sťažovateľa advokáta so sídlom v Liptovskom Mikuláši, s ktorým má osobitný priateľský vzťah. Tento priateľský vzťah vyplýva z toho, že spoločne pôsobili ako justiční čakatelia a sudcovia na Okresnom súde Liptovský Mikuláš a následne spoločne pôsobili v advokácii. Právny zástupca sťažovateľa bol jeho spolupracujúcim advokátom a sídlo jeho advokátskej kancelárie bolo v rovnakých nebytových priestoroch, v akých bolo aj sídlo jeho advokátskej kancelárie. S právnym zástupcom má osobitný priateľský vzťah, tykajú si, sporadicky sa navštevujú a poznajú sa aj ich rodiny.

2. Tento ich vzťah presiahol pracovno-profesijnú úroveň. Uvedený pomer k právnemu zástupcovi sťažovateľa vylučuje, aby konal ako sudca v tejto veci, preto vyhlásil svoju zaujatosť a navrhuje, aby ho príslušný senát ústavného súdu vylúčil z konania a rozhodovania v tejto veci. Zároveň tým bude zachované aj objektívne zdanie nezaujatosti a nestrannosti konajúceho sudcu a súdu.

3. Pokynom podpredsedu ústavného súdu Ľuboša Szigetiho z 9. júna 2020 bolo vyhlásenie v súlade s čl. IV bodom 1. písm. d) Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 1. januára 2020 do 31. decembra 2020 v znení jeho dodatku č. 1 pridelené na rozhodnutie podľa § 51 ods. 2 zákona o ústavnom súde do senátu IV. ÚS ústavného súdu v zložení Miroslav Duriš – predseda senátu a Libor Duľa a Ladislav Dudits – členovia senátu (ďalej len „príslušný senát“).

II.

Relevantná právna úprava

4. Zákon o ústavnom súde obsahuje výslovnú právnu úpravu o vylúčení sudcu ústavného súdu z výkonu sudcovskej funkcie v § 49 až § 52.

5. Podľa § 49 ods. 1 zákona o ústavnom súde sudca ústavného súdu je vylúčený z konania a rozhodovania vo veci, ak so zreteľom na jeho pomer k veci, účastníkom konania, zúčastnenej osobe alebo ich zástupcom možno mať pochybnosti o jeho nezaujatosti. Dôvodom na vylúčenie sudcu ústavného súdu nie sú okolnosti, ktoré spočívajú v postupe sudcu ústavného súdu v konaní o prerokúvanej veci alebo v jeho rozhodovaní v iných veciach na ústavnom súde.

6. Podľa § 50 ods. 1 prvej vety zákona o ústavnom súde sudca ústavného súdu môže sám vyhlásiť svoju zaujatosť vo veci; musí tak urobiť písomne bezodkladne a uviesť jej dôvody.

7. Podľa § 51 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde ak ide o rozhodovanie v senáte ústavného súdu, o vylúčení sudcu ústavného súdu rozhoduje iný senát ústavného súdu určený rozvrhom práce.

8. Podľa § 22 ods. 1 zákona o ústavnom súde sudca ústavného súdu je povinný chrániť neporušiteľnosť prirodzených práv človeka, práv občana a princípy demokratického a právneho štátu.

9. Podľa § 22 ods. 2 zákona o ústavnom súde sudca ústavného súdu je pri výkone svojej funkcie nezávislý a pri rozhodovaní je viazaný ústavou, ústavnými zákonmi a medzinárodnými zmluvami, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom.

10. Podľa § 23 ods. 1 zákona o ústavnom súde sudca ústavného súdu je povinný vykonávať svoju funkciu svedomite a zdržať sa pri jej výkone i v občianskom živote konania, ktoré môže narušiť alebo ohroziť vážnosť ústavného súdu, dôveru k ústavnému súdu a vážnosť funkcie sudcu ústavného súdu.

11. Podľa § 22 ods. 1 zákona o ústavnom súde sudca ústavného súdu je povinný zdržať sa výkonu funkcie, zamestnania alebo činnosti nezlučiteľnej s výkonom funkcie sudcu ústavného súdu (§ 20 ods. 1).

III.

Posúdenie vecí ústavným súdom

12. Ústavný súd zdôrazňuje, že požiadavka nestrannosti sudcu sa dotýka samej podstaty spravodlivosti a jej vnímania. Nestrannosť znamená absenciu zaujatosti či predsudku, znamená, že sudca nemá žiaden osobný záujem na výsledku konania. Rozhodovať nestranne nie je právom, výsadou či privilégiom sudcov. Ide o základnú povinnosť sudcov, o štrukturálny prvok súdneho systému a jeho riadneho fungovania.

13. V zmysle § 49 ods. 1 zákona o ústavnom súde, ako aj z pohľadu čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd je nestrannosť sudcu obyčajne definovaná ako absencia predsudku alebo zaujatosti, pričom ju možno posudzovať na základe dvoch rôznych prístupov. Na jednej strane sa rozlišuje subjektívny prístup, pri ktorom sa skúma stav mysle sudcu, teda to, čo si sudca v danej situácii myslel vo svojom vnútornom fóre, a objektívny prístup, pri ktorom sa skúma, či sudca poskytuje dostatočné záruky, aby bola vylúčená každá pochybnosť o jeho nestrannosti. V prípade subjektívneho hľadiska nestrannosti sa nestrannosť sudcu predpokladá až do predloženia dôkazu opaku [rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vo veci Piersack proti Belgicku z 1. 10. 1982]. Objektívny prístup spočíva v otázke, či nezávisle na osobnom správaní sudcu určité overiteľné skutočnosti neumožňujú pochybovať o jeho nestrannosti. V tomto smere i zdanie môže byť dôležité. Mal by byť vylúčený každý sudca, u ktorého sa možno oprávnene obávať, že mu chýba nestrannosť. Ide o dôveru, ktorú musia mať súdy

pri stranách v demokratickej spoločnosti (rozsudok ESĽP vo veci Padovani proti Taliansku z 26. 2. 1993). Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti zákonného sudcu je to, či obava účastníka konania je objektívne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok neustrannosti súdu [(rozsudok ESĽP vo veci Pullar proti Spojenému kráľovstvu) m. m. III. ÚS 24/05].

14. Z citovaných ustanovení § 22 a § 23 zákona o ústavnom súde je zrejmé, že sudca ústavného súdu je v určitej miere obmedzený vo svojej slobode chovať sa podľa svojej ľubovôle, nechať sa viesť svojimi emóciami a byť ovplyvnený vzťahmi k iným ľuďom. Zmyslom a účelom takéhoto obmedzenia je na jednej strane dosiahnutie primeraného odstupu sudcu ústavného súdu od vecí, o ktorých rozhoduje, a tiež i toho, že sa rozhodovacia činnosť sudcov ústavného súdu bude javiť ako uvážlivá, nezaujatá, schopná posúdiť vec bez stranenia niektorému z účastníkov.

15. V tomto smere ústavný súd poukazuje na právny názor disciplinárneho senátu Najvyššieho správneho súdu Českej republiky, ktorý v rozhodnutí sp. zn. 16 Kss 1/2017 z 24. mája 2017 uviedol, že sudca, a teda aj sudca ústavného súdu (napriek citovaným zákonným povinnostiam, pozn.) „zostáva človekom z mäsa a kostí, s rozumom, ale i citom, a nie subsumpčným automatom, ktorý je naprogramovaný na mechanické, emócií a inklinácií zbavené rozhodovanie“. Sudca vrátane sudcu ústavného súdu „ako každý iný človek žije v určitom vzťahovom a sociálnom prostredí tvorenom pradivom vzťahov rodinných, priateľských, kolegiálnych či iných. Miluje i nenávidí, fandí, oškliví si, má bežné ľudské predsudky. Prostredie, v ktorom sa pohybuje, i krátko a dobre jeho ľudská nátura ho nepochybne určitým spôsobom hodnotovo formuje a ovplyvňuje, čo sa premieta aj v jeho rozhodovacej činnosti

Predstava, že sa sudca uzavrie pred okolitým svetom vo všetkej jeho pestrosti a zložitosti do akejsi klauzúry, a tým sa stane neustranným a nezávislým, je nepochybne naivná. Už samotná skutočnosť, že sudcovská prax býva v jednej profesijnej pozícii a na jednom mieste vykonávaná celý rad rokov, nevyhnutne nesie so sebou to, že sudca za túto dobu spozná – v súvislosti so svojou činnosťou, ale aj inak – celý rad ľudí a nadviaže s nimi

viac či menej úzke vzťahy, často priateľské. V prostredí Českej republiky... je celkom bežné, osobitne v rámci určitých špecializovaných agend a v určitých miestach či regiónoch, že sa príslušníci právnickej komunity roky poznajú a udržujú spolu viac či menej úzke priateľské či profesijne priateľské vzťahy.

V niektorých segmentoch právnickej praxe je celkom bežné, že sa tí istí ľudia, spolu stretávajú opakovane v obdobných procesných roliach...

Skutočnosť, že z vyššie opísaných, ale aj z iných dôvodov (stretávanie sa na školeniach a konferenciách, spoločná publikačná činnosť, dlhoročná známosť napríklad ako spolužiakov z právnických štúdií... a pod.) môžu medzi sudcom a inými osobami vznikáť profesijné priateľstvá, nemožno samu o sebe považovať za porušenie povinnosti sudcu...

... za normálnych okolností, teda pokiaľ sudca disponuje dostatočnou mierou zdravého sebavedomia, uvážlivosti, zdržanlivosti a je si vedomý profesijných štandardov, ktoré treba zachovávať, profesijné priateľstvá prehľbujú povedomie sudcov o tom, ako funguje prax v obore, v ktorom sa pohybujú, a rozširujú ich odborné znalosti. Za normálnych okolností, pokiaľ ide o sudcu rovného a poctivého, vhodne fungujúcimi vzťahmi profesijného priateľstva a vystupovaním v rámci odbornej komunity sudca zvyšuje, a nijako neznižuje autoritu súdnej moci v odbornej komunite a v spoločnosti ako celku.

Vyššie opísané vzťahy, obzvlášť ak majú dlhodobú povahu, vedú nezriedka k menej formálnemu styku medzi aktérmi. Výnimkou nie je tykanie, priateľské posedenie pri káve či víne, spoločné obedy či večere, niekedy i spoločné aktivity (kultúra, šport a pod.). Nebezpečenstvom sa takéto vzťahy stanú, pokiaľ sa v nich vyvinie závislosť, jednostrannosť, či dokonca náznaky prospechárstva.“.

16. Obdobne z judikatúry ESLP vyplýva, že osobitne je potrebné skúmať, či medzi špecifikovanými osobami ide napr. o blízke priateľstvo, o vzťah finančnej závislosti, prípadne vzťah nadriadenosti a podriadenosti (porovnaj rozsudok ESLP vo veci Steck – Risch proti Lichtenštajnsku z 19. 5. 2005).

17. Z § 49 ods. 1 zákona o ústavnom súde vyplýva, že tri druhy vzťahov môžu vyvolávať pochybnosti o nezaujatosti sudcu ústavného súdu – jeho pomer k veci, k účastníkom konania, k zúčastnenej osobe alebo k ich zástupcom. Hoci to z právnej úpravy explicitne nevyplýva, z povahy veci je zrejmé, že tieto vzťahy majú zostupnú tendenciu, pokiaľ ide o spôsobilosť vyvolať pochybnosti o nezaujatosti sudcu ústavného súdu s následkom jeho vylúčenia z konania a rozhodovania veci. Vzťah s najväčším potenciálom vyvolať pochybnosti o nezaujatosti sudcu je pomer k veci, na opačnom konci spektra bude nepochybne pomer k právnenému zástupcovi účastníka konania a napokon pomer k právnenému zástupcovi zúčastnenej osoby (porovnaj uznesenia Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. II. ÚS 808/2013 z 26. augusta 2014, sp. zn. II. ÚS 2127/2014 z 22. októbra 2014).

18. Z uvedenej hierarchie vzťahov logicky vyplýva, že pomer k veci by mal v zásade vždy mať za následok vylúčenie sudcu z konania a rozhodovania o tejto veci, pomer k účastníkom konania alebo k zúčastnenej osobe nemusí nevyhnutne viesť k jeho vylúčeniu. Pomer k právnenému zástupcovi účastníka konania prípadne zúčastnenej osoby by spravidla mal viesť k vylúčeniu sudcu len výnimočne, a to v závislosti od konkrétnych okolností danej veci a pri dôslednom zohľadnení povahy a intenzity tohto vzťahu (porovnaj NEMEŠKALOVÁ ROSINOVÁ, A. Objektívny test nestrannosti v prípadoch vzťahu sudcu k účastníkom konania a ich zástupcom. In: *Jurisprudence* 6/2017, s. 35 – 36; porovnaj tiež tam uvedené uznesenie Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. II. ÚS 808/2013 z 26. augusta 2014).

19. Tieto kritériá nemožno vnímať ako jediné kritériá, ktoré je potrebné zohľadniť pri rozhodovaní o nezaujatosti sudcu ústavného súdu. V prípade ústavného súdu ako (jediného) súdneho orgánu ochrany ústavnosti svojho druhu na území Slovenskej republiky (čl. 124 Ústavy Slovenskej republiky) je namieste zohľadňovať otázku spôsobilosti ústavného súdu rozhodnúť vo veci v prípade vylúčenia niektorých z jeho sudcov. Súčasťou rozhodovania o vylúčení sudcu ústavného súdu vzhľadom na povahu súdu, na ktorom pôsobí, bude aj doktrína nevyhnutnosti (*doctrine of necessity*), ktorá je obsiahnutá aj v tzv. Bangalórskech zásadách správania sudcov. Podľa bodu 2.5 Bangalórskech zásad správania sudcov vylúčenie sudcu sa nevyžaduje, ak vo veci nemožno ustanoviť iný senát, ktorý by

vo veci konal, alebo z dôvodu naliehavých okolností, keď by nečinnosť mohla viesť k vážnemu pochybeniu pri výkone spravodlivosti. Zohľadnenie týchto princípov by malo nevyhnutne viesť k reštriktívnemu výkladu dôvodov, pre ktoré by sudca ústavného súdu mal byť vylúčený z konania a rozhodovania v konkrétnej veci.

20. Tieto praktické hľadiská týkajúce sa výkonu spravodlivosti a otázky funkčnosti konkrétneho súdu pri rozhodovaní o vylúčení sudcu zohľadnil aj ESLP napr. v rozsudku vo veci Ramljak proti Chorvátsku z 27. júna 2017, keď uviedol, že v prípade vylúčenia sudcu odvolacieho súdu v Splite by nebol problém ho nahradiť iným sudcom, keďže odvolací súd v Splite je jedným z najväčších v krajine, na ktorého civilnom úseku pôsobilo v tom čase vyše 40 sudcov, prípadne aj v rozsudku vo veci Steck – Risch a ďalší proti Lichtenštajnsku z 19. mája 2005, keď poukázal na rozlohu Lichtenštajnska a na fakt, že sudcovia ústavného súdu vykonávajú túto funkciu popri inej právnickej činnosti, preto väzby medzi sudcami ústavného súdu a inými právnickými profesionálmi sú prirodzené.

21. Napokon túto otázku je potrebné zohľadňovať aj *pro futuro* v tom zmysle, že ak v neskoršej veci záujem zachovania spôsobilosti ústavného súdu rozhodnúť bude vyžadovať, aby už skôr vylúčený sudca ústavného súdu v tejto veci rozhodoval (kde by napr. bol účastník konania zastúpený tým istým právnym zástupcom), bolo by potrebné dostatočne odôvodniť, prečo už skôr vylúčený sudca v tejto neskoršej veci nie je zaujatý (porovnaj rozsudok ESLP vo veci Harabin proti Slovenskej republike z 20. 11. 2012).

22. Sudca ústavného súdu Ivan Fiačan vo svojom vyhlásení zaujatosti špecificky zdôraznil, že k veci samej alebo k sťažovateľovi ako účastníkovi konania nemá žiaden pomer. Ide teda výlučne o tretí druh vzťahu, teda o jeho pomer k právnemu zástupcovi sťažovateľa.

23. Pokiaľ ide o analýzu vzťahu sudcu ústavného súdu Ivana Fiačana s právnym zástupcom sťažovateľa, vychádzajúc zo skutočností uvedených vo vyhlásení zaujatosti, príslušný senát ústavného súdu dospel k záveru, že ide pôvodne o pracovný a profesijný vzťah (spoločné pôsobenie na Okresnom súde Liptovský Mikuláš ako justiční čakatelia

a ako sudcovia a následne pôsobenie v advokácii). Z vyhlásenia zaujatosti vyplýva, že advokáciu vykonávali v rozdielnych advokátskych kanceláriách, ktorých sídla boli v rovnakých nebytových priestoroch. Uvedený vzťah prerástol túto profesijnú a pracovnú úroveň, vzájomne si tykajú, sporadicky sa navštevujú a poznajú sa aj ich rodiny. Napriek tejto už priateľskej úrovni vzťahu z vyhlásenia zaujatosti nevyplývajú také skutočnosti, ktoré by naznačovali finančnú závislosť, jednostrannosť, vzťah nadriadenosti alebo podriadenosti alebo iné skutočnosti, ktoré by vyvolávali pochybnosť o nezaujatosti sudcu Ivana Fiačana, t. j. o jeho schopnosti rozhodovať *sine ira et studio*, teda nezávisle a nestranne. Príslušný senát ústavného súdu aplikoval reštriktívny výklad § 49 ods. 1 zákona o ústavnom súde a zohľadnil aj zásadu zachovania funkčnosti ústavného súdu, najmä v kontexte *pro futuro*, keďže sudca ústavného súdu Ivan Fiačan by v zásade musel byť vylúčený aj vo všetkých ďalších konaniach, v ktorých by uvedený právny zástupca zastupoval iného sťažovateľa. Napokon nemožno vylúčiť, že podobný pracovný a profesijný vzťah s presahom do priateľského vzťahu – vzhľadom na jeho doterajší výkon advokácie – má sudca ústavného súdu Ivan Fiačan aj s inými právnickými profesionálmi (napr. inými advokátmi, sudcami, prokurátormi a pod.), preto aj táto skutočnosť odôvodňovala reštriktívny prístup pri skúmaní dôvodov jeho zaujatosti, ktorú deklaroval vo svojom vyhlásení.

24. Vzhľadom na uvedené príslušný senát ústavného súdu dospel k záveru, že sudca Ivan Fiačan neuviedol vo svojom vyhlásení zaujatosti také skutočnosti, ktoré by boli spôsobilé vyvrátiť zo subjektívneho hľadiska domnienku jeho nezaujatosti. Napokon aj pri aplikovaní objektívneho testu príslušný senát ústavného súdu dospel k záveru, že jeho vzťah k právnenému zástupcovi sťažovateľa vo veci vedenej pod sp. zn. III. ÚS 129/2020 nemá takú povahu a intenzitu, ktorá by aj pri použití tzv. teórie zdania mala vyvolávať pochybnosti o jeho nezaujatosti.

25. Príslušný senát ústavného súdu po posúdení dôvodov uvedených vo vyhlásení zaujatosti z 3. júna 2020 dospel k záveru, že v zmysle § 49 ods. 1 zákona o ústavnom súde nie sú tieto relevantné na vznik pochybnosti o nezaujatosti sudcu v danej veci, čím nie sú splnené zákonné podmienky na vylúčenie sudcu ústavného súdu Ivana Fiačana

z prejednávania a rozhodovania o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], zastúpeného advokátom JUDr. Jiřím Martausom, vedenej pod sp. zn. III. ÚS 129/2020.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. júna 2020

Miroslav Duriš
predseda senátu